

Regeringskansliet,
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Remiss om utkast till lagrådsremiss Skärpta krav i sfi

Er beteckning: U2024/00641

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Stockholms län avstyrker förslag 6.4 Rätten till sfi ska gälla i tre år.

Länsstyrelsen tillstyrker följande förslag: 6.1, 6.2, 6.3 och 6.5.

Länsstyrelsen avstår att yttra sig avseende förslag 7.2 samt avsnitt 8.

Lagrådsremissen innehåller förslag till ändringar i skollagen (2010:800) som innebär att rätten att delta i sfi som huvudregel ska gälla i tre år från den tidpunkt då personen för första gången togs emot till utbildningen.

Som Länsstyrelsen tidigare anfört i yttrandet för huvudbetänkandet kan tidsbegränsningen av individers rätt till sfi tolkas som en skarp åtgärd. För studievana nyanlända och utrikes födda kan tidsbegränsningen vara ett motivationshöjande incitament. För individer med kort studiebakgrund kan tre år vara en alltför kort tid att tillgodogöra sig alla sfi-kurser.

Lagrådsremissen har inte lyft målgruppen med kort utbildningsbakgrund eller vilka konsekvenser tidsbegränsningen kan få för målgruppen på sikt. Det saknas resonemang om vad kommuner eller andra offentliga aktörer kan eller bör erbjuda för kompensatoriska insatser för de individer som inte klarar sfi. Det saknas även utifrån ett samhällsekonomiskt perspektiv av förslaget, till exempel på vilket sätt det är gynnsamt att inte utbilda när arbetsmarknaden och branscher har behov av utbildad arbetskraft.

Det saknas en konsekvensanalys för de elever som av olika skäl inte klarar av att fullfölja sfi samt för elever med funktionsnedsättning.

Progression i utbildning är till stor del avhängt kvaliteten i utbildningen, hur och på vilka tider sfi kan erbjudas samt tillgång

och behörighet hos sfi-lärare. Dessa aspekter är centrala när man genom förslaget önskar ställa högre krav på individen.

Avsnitt 6 Kommunernas ansvar för sfi ska skärpas

Länsstyrelsen tillstyrker följande förslag utan vidare kommentarer;

- 6.1 Kommunen ska upprätta en handlingsplan för sina insatser för att nå dem som har rätt till sfi.
- 6.2 En elevs kunskaper ska bedömas.
- 6.3 Det ska stå i den individuella studieplanen när eleven för första gången togs emot till sfi.
- 6.5 Eleven ska ha rätt att delta i sfi i en annan kommun än hemkommunen.

Länsstyrelsen avstyrker förslag 6.4 Rätten till SFI ska gälla i tre år med följande kommentar.

Målet för den kommunala vuxenutbildningen är att vuxna ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att delta och stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt ge en god grund för elevernas fortsatta utbildning. Vidare syftar sfi till att ge vuxna invandrare grundläggande kunskaper i svenska språket. Utbildningen syftar också till att ge vuxna invandrare som saknar grundläggande läs- och skrivfärdigheter möjlighet att förvärva sådana färdigheter.

Utgångspunkten måste vara den enskildes behov och förutsättningar. Lagrådsremissen saknar en beskrivning av konsekvenserna av föreslagen inskränkning (i tid) i rätten till utbildning.

Som Länsstyrelsen tidigare anfört i yttrandet för huvudbetänkandet kan tidsbegränsningen av individers rätt till sfi tolkas som en skarp åtgärd. För studievana nyanlända och utrikes födda kan tidsbegränsningen vara ett motivationshöjande incitament för att snabbt klara sfi-kurserna upp till D-nivå. För individer med kort studiebakgrund kan tre år vara en alltför kort tid att tillgodogöra sig alla sfi-kurser. Utrikes födda med låg formell utbildningsnivå och kortutbildade nyanlända (som omfattas av utbildningsplikten) är grupper som relativt sett är fler (just nu) till antalet än högutbildade.

Samtidigt som en lägre invandring kan innebära utmaningar för kommuner/huvudmän att individ- eller gruppanpassa utbildningen för olika målgrupper med olika kunskapsnivå i en och samma klass (som kan uppstå när elevunderlaget är lågt). Lagrådsremissen har inte lyft målgruppen med kort utbildningsbakgrund eller vilka konsekvenser tidsbegränsningen för målgruppen blir på sikt. Det saknas resonemang om vad kommuner eller andra offentliga aktörer kan eller bör erbjuda för kompensatoriska insatser för dessa individer. Det saknas en beskrivning för vad som händer med de elever som inte klarar sfi inom utsatt tid och hur det kan påverka det offentliga ansvarsfördelning. Det finns inte beskrivet om det skulle innebära ökade kostnader för kommunerna om dessa individer exempelvis hamnar i försörjningsstöd men utan rätt till sfi. Det är heller inte beskrivet vilket ansvar Arbetsförmedlingen får för dessa individer som inte klarar sfi och/eller förlorar rätten till sfi. Det saknas även resonemang utifrån ett samhällsekonomiskt perspektiv. På vilket sätt är det gynnsamt att inte utbilda när arbetsmarknaden och branscher har behov av utbildad arbetskraft?

I länsstyrelsernas årsrapportering 2023 inom integrationsområdet *Beredskap och kapacitet i mottagandet av ensamkommande barn och nyanlända* uppgavs att totalt 9 457 individer var inskrivna i etableringsprogrammet (december 2023). Majoriteten av deltagarna inskrivna i etableringsprogrammet har förgymnasial utbildning. Flera länsstyrelser lyfter i årsrapporten behovet av fler insatser för de som står långt från arbetsmarknaden och för de som saknar utbildning. Kommunerna beskriver i lägesbildsenkäten att insatserna för målgruppen i etableringen som har lägre utbildningsbakgrund är enformiga, få och inte uppnår syftet. Det krävs fler insatser för att stödja de som av olika skäl inte kommer ut i sysselsättning efter avslutad etablering eller inte gör progression i sin svenskundervisning. Psykisk ohälsa och dolda funktionsnedsättningar lyfts av flera länsstyrelser som hinder för etablering i samhället för dessa individer. Flera kommuner har uppmärksammat att anledningen till låg progression i sfi är olika funktionsnedsättningar, främst hörselnedsättning. Kommunerna har kunnat se att bristande stöd för individer med kognitiva funktionsnedsättningar är en utmaning och att vården inte remitterar eller följer upp individer. Samverkan mellan kommuner och regioner är i många fall bristfällig och av lägesbildsenkäten framgår att endast 158 kommuner anser att samverkan med regionen fungerar bra.

Länsstyrelsen vill också anföra att progression i utbildning är till stor del avhängt kvaliteten i utbildningen, hur och på vilka tider sfi kan erbjudas samt tillgång och behörighet hos sfi-lärare. Dessa aspekter är centrala när man genom förslaget önskar ställa högre krav på individen.

Om föreslagna förändringar genomförs bör regeringen, eller den av regeringen utpekad, efter en lämplig tid följa upp om de nya reglerna för tidsbegränsningen inom sfi på ändamålsenligt sätt har uppfyllt syftet med förändringarna. Det vill säga om genomströmning och progression för elever inom sfi ökat samt om fler elever som har rätt till sfi också deltagit i sfi. Vidare bör det undersökas vad som hänt med de elever som av olika skäl inte fullföljt sfi inom utsatt tid.

Avsnitt 7 Behandlingen av personuppgifter är förenlig med EU:s dataskyddsförordning

Länsstyrelsen avstår att kommentera förslag 7.2 Regleringen om personuppgifter behöver inte kompletteras.

Avsnitt 8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Länsstyrelsen avstår att kommentera att föreslagna ändringarna bör kunna träda i kraft 1 januari 2025.

Avsnitt 9 Konsekvenser

I konsekvensbeskrivningen görs inga hänvisningar till personer med funktionsnedsättning annat än att det konstateras att ”lagrådsremissen kan förväntas få positiva konsekvenser för alla elever som vill lära sig svenska. Detta gäller såväl elever med som elever utan funktionsnedsättningar” (s. 56). Skälet som anförs till att förslaget förväntas ha en positiv effekt även för elever med funktionsnedsättning är att Sverige har tillträtt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Konventionsstaterna ska bland annat säkerställa att personer med funktionsnedsättning inte utestängs från det allmänna utbildningssystemet på grund av funktionsnedsättning och att de, på samma villkor som andra, får tillgång till en inkluderande och kostnadsfri grundutbildning av kvalitet (artikel 24). Sveriges tillträdande av konventionen är inte i sig självt en försäkring mot

diskriminering. Snarare innebär det en skärpning och ett förtydligande av de skyldigheter staten har för att garantera alla människor lika åtnjutande av mänskliga rättigheter.

Här ser inte Länsstyrelsen att sådana åtgärder vidtagits. Det går att föreställa sig att ett förkortande av tiden personen har rätt att delta i sfi parat med motiverande insatser kan öka genomströmningen för omotiverade personer. Men för personer som har svårt att ta sig igenom sfi av andra anledningar kan det få andra effekter. Om en funktionsnedsättning ligger till grund för personens svårighet att snabbt ta sig igenom sfi kan förslaget rentav ha en diskriminerande effekt såtillvida att personen då inte på samma villkor som andra, får tillgång till en inkluderande och kostnadsfri grundutbildning av kvalitet.

De som medverkat i beslutet

Beslut i detta yttrande har fattats av vikarierande länsöverdirektör Claes Lindgren med utvecklingsledare Luiza Jastrzebska som föredragande. I den slutliga handläggningen har också tillväxtdirektör Anna Conzen deltagit.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.